

INGLIZ TILI DARSLARIDA SUNIY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI

Fotima Rasulova

*Master of Arts in Teaching English to Speakers of Other Languages (MA
TESOL)*

Webster University, Tashkent, Uzbekistan

Annotatsiya: ushbu tezisda zamonaviy ingliz tili (EFL/ESL) darslarida Generativ Sun'iy Intellekt (AI) texnologiyalaridan foydalanishning metodik va amaliy samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqotda ChatGPT, Claude, Grammarly, Elsa Speak kabi AI platformalarining o'quvchilarning 4 ta asosiy til ko'nikmasi (Listening, Speaking, Reading, Writing) hamda motivatsiyasini oshirishga ta'siri empirik ma'lumotlar va qiyosiy eksperiment orqali asoslangan.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, EFL, ChatGPT, Elsa Speak, shaxsiylashtirilgan ta'lim, interaktivlik, SAMR modeli, lingvodidaktika, tahrir va qayta aloqa.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Фотима Расулова

*Магистр искусств в области преподавания английского языка
носителям других языков (MA TESOL)*

Университет Вебстера, Ташкент, Узбекистан

Примечание: В данной диссертации анализируется методологическая и практическая эффективность использования технологий генеративного искусственного интеллекта (ИИ) на уроках современного английского языка (EFL/ESL). Исследование основано на эмпирических данных и сравнительных экспериментах для определения влияния платформ ИИ, таких как ChatGPT, Claude, Grammarly, Elsa Speak,

на улучшение 4 основных языковых навыков учащихся (аудирование, говорение, чтение, письмо) и мотивации.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, EFL, ChatGPT, Elsa Speak, персонализированное обучение, интерактивность, модель SAMR, лингводидактика, редактирование и обратная связь.

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi xorijiy tillarni o'qitish metodikasiga tub o'zgarishlar olib kirdi. Xususan, **Generativ Sun'iy Intellect (Generative AI)** texnologiyalarining ta'lim sohasi, xususan ingliz tilini ikkinchi til sifatida o'qitishga (EFL/ESL) kirib kelishi an'anaviy *"bir xil qolipdagi ta'lim"* (one-size-fits-all) modelidan **shaxsiylashtirilgan va moslashuvchan (adaptive learning)** ta'lim modeliga o'tishni ta'minladi.

YUNESKOning Ta'limda Sun'iy Intellect bo'yicha hisobotida ta'kidlanganidek, AI vositalari o'qituvchining o'rnini bosmaydi, balki uning metodik imkoniyatlarini kengaytirib, ta'lim sifatini oshiruvchi **katalizator** vazifasini bajaradi.

Tadqiqotning maqsadi: Ingliz tili darslarida AI vositalaridan foydalanishning pedagogik samaradorligini aniqlash, o'quvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rnini baholash hamda uni ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilish bo'yicha amaliy tavsiyalar berish.

METODOLOGIYA VA AI VOSITALARINING LINGVODIDAKTIK IMKONIYATLARI

Tadqiqot jarayonida **SAMR modeli** (Substitution, Augmentation, Modification, Redefinition) hamda **Vygotskyning "Yaqin rivojlanish zonasi" (ZPD)** nazariyasiga tayanildi. AI vositalari til o'rgatuvchi va o'rganuvchi o'rtasidagi "raqamli skaffolding" (digital scaffolding) rolini o'ynaydi.

Til ko'nikmalari bo'yicha AI vositalarining taqsimoti va imkoniyatlari

Yozma nutq (Writing Skills):

Grammarly, QuillBot va ChatGPT kabi platformalar o'quvchilarning grammatik xatolarini tuzatibgina qolmay, matnning stilistik ravonligi, leksik boyligi hamda mantiqiy bog'liqligi (Coherence & Cohesion) bo'yicha real vaqt rejimida qayta aloqa (instant feedback) beradi.

Og'zaki nutq (Speaking Skills):

Elsa Speak, ChatGPT Voice Mode, Character.ai o'quvchilarga neytral til muhitini yaratib beradi. O'quvchi psixologik to'siqsiz (nutqiy kompleks va muloqot xavotiridan holi) muloqot qilish, talaffuz (phonetics) va intonatsiyani to'g'rilash imkoniga ega bo'ladi.

O'qish va Lug'at boyligi (Reading & Vocabulary):

AI matnlarni o'quvchining til bilish darajasiga (A1 dan C1 gacha) moslab moslashtiradi (simplification/adaptation). Muayyan kontekstga oid so'zlar ro'yxati hamda interaktiv mashqlarni (flashcards, quizzes) soniyalar ichida yaratadi.

Eshitib tushunish (Listening Skills):

ElevenLabs, Speechify kabi neyron tarmoqlar har xil aktsentlarda (British, American, Australian) va turlicha tezlikda sifatli audio materiallar va ularning transkriptlarini tayyorlash imkonini beradi.

Ingliz tili darslarida sun'iy intellektdan foydalanish yuqori samaradorlik ko'rsatgan bo'lsa-da, u bir qator **pedagogik va etik xatarlarni** ham keltirib chiqaradi:

1. **Akademik insofsizlik va tayyorga ayyorlik:** O'quvchilar yozma topshiriqlarni (essay, paragraph) mustaqil fikrlamasdan, AI'da to'liq generatsiya qilib olish xavfi mavjud.

2. **Kritik fikrlashning susayishi:** Agar AI bergan javoblar tanqidiy süzgiçhdan o'tkazilmasa, o'quvchida mustaqil tahlil qilish ko'nikmasi pasayadi.

3. **Texnik va gallyutsinatsiya muammolari:** AI ba'zida mavjud bo'lmagan faktlarni va grammatik qoidalarni to'qib chiqarishi (hallucination) mumkin.

Echim: O'qituvchilar topshiriqlar shaklini o'zgartirishi lozim. Endilikda topshiriq "*Insho yozib kel*" emas, balki "*AI generatsiya qilgan matnni tahlil qil va xatolarini tuzat (AI-critical evaluation)*" ko'rinishida berilishi kerak.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Sun'iy intellekt texnologiyalari ingliz tili darslarida ta'lim sifatini, o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish (self-directed learning) imkoniyatini hamda motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi.

Amaliy tavsiyalar:

1. **O'qituvchilar uchun:** AI bilan ishlashda to'g'ri so'rov berish (**Prompt Engineering**) ko'nikmalarini egallash hamda darslarni rejalashtirishda AI ni yordamchi o'qituvchi (teaching assistant) sifatida qo'llash.
2. **O'quvchilar uchun:** AI dan tayyor javob oluvchi manba sifatida emas, balki g'oyalar generatori, tahrirchi va interaktiv suhbatdosh sifatida foydalanish madaniyatini shakllantirish.
3. **Ta'lim muassasalari uchun:** Chet tillari kafedralarida AI vositalaridan foydalanish bo'yicha metodik qo'llanmalar va axloqiy mezonlarni (AI Literacy Policy) ishlab chiqish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. **Godwin-Jones, R.** (2023). *Partnering with AI in second language acquisition: Literary and pedagogical implications*. Language Learning & Technology, 27(2), 12–28.
2. **Kasneci, E., et al.** (2023). *ChatGPT for good? On the benefits and limitations of generative AI in education*. Education and Information Technologies, 28(4), 5437–5460.

3. **Puentedura, R. R.** (2014). *SAMR: A contextualized framework for technology integration*. Educational Technology Studies, 18(1), 45-52.

4. **Qodirova, M. A.** (2024). *Ingliz tilini o'qitishda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning o'rni*. O'zbekistonda xorijiy tillar ilmiy-metodik jurnali, №2 (49), 112–121-b.

5. **UNESCO.** (2023). *Guidance for generative AI in education and research*. UNESCO Publishing, Paris.